

Το Θέατρο στα θρανία

Της Αλίκης Κατσαβού

Είναι τεκμηριωμένο σύμφωνα με σχετικές εκθέσεις (Applebee, 1984 Goodlad, 1984) ότι δραματικές τεχνικές όπως το *παιχνίδι των ρόλων* και οι *αναπαραστάσεις* είναι χρήσιμες στις κοινωνικές επιστήμες, την ιστορία, τον επαγγελματικό προσανατολισμό, τη γλώσσα, τη συμβουλευτική, ακόμη και στις επιστήμες. Ειδικά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση οι φιλόλογοι αντιμετωπίζουν το δράμα ως ανεξάρτητο διδακτικό αντικείμενο, παρόλο που η βιβλιογραφία της θεατρικής αγωγής εντοπίζει ένα ιδιαίτερα αναξιοποίητο δυναμικό στη χρησιμοποίηση του θεάτρου ως μέθοδο διδασκαλίας.

Οι μελέτες διεθνώς υπογραμμίζουν ότι η χρησιμοποίηση των δραματικών τεχνικών δεν είναι το ίδιο πράγμα με τη διδασκαλία της θεατρικής αγωγής. Το θέατρο είναι μια μορφή τέχνης που εστιάζει σε ένα προϊόν, μια παραγωγή έργου για ένα ακροατήριο. Το δράμα μέσα στην τάξη - συχνά αποκαλούμενο ως **δημιουργικές δραματικές ασκήσεις** για να διαχωριστεί από το θέατρο- είναι άτυπο και εστιάζει στη διαδικασία της δραματικής ενεργοποίησης προς χάριν του μαθητευόμενου όχι του κοινού. Στο δράμα στην τάξη δεν μαθαίνει κανείς **για** το θέατρο αλλά μαθαίνει **μέσω** του θεάτρου. Ο Charles Combs (1988) εξηγεί: *«Ενώ το δράμα στην τάξη ενσωματώνει πολλές από τις ιδέες και τις πρακτικές της τέχνης του θεάτρου, εκτιμάται κυρίως ως μέσον μάθησης παρά σαν μορφή τέχνης και κυβερνάται και επικυρώνεται μέσω κριτηρίων άλλων από της αισθητικής. Οι στόχοι του δράματος στην τάξη βασίζονται στην παιδαγωγική και τη θεωρία μάθησης πολύ περισσότερο από ότι βασίζονται οι τέχνες. Οι στόχοι του είναι πολλαπλοί, αλλά είναι όλοι κατευθυνόμενοι προς την ανάπτυξη και την εξέλιξη του συμμετέχοντος παρά την ψυχαγωγία ή ενεργοποίηση του παρατηρητή».*

ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΥΠΟΛΟΓΙΣΙΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Στις δραματικές δραστηριότητες, οι μαθητές χρησιμοποιούν και εξετάζουν τις γνώσεις τους προκειμένου να προκληθεί μια νέα γνώση. Ο Μπόλτον (1985) επισημαίνει ότι το δράμα μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να επαναπροσδιορίσουν τη γνώση τους μέσα από νέες οπτικές. Η δραματική δραστηριότητα είναι τρόπος εξερεύνησης των γεγονότων και των σχέσεων τους με την κοινωνία, ένας δρόμος δημιουργίας του *«προσωπικού μας νοήματος και συνείδησης των πανανθρώπινων, των αφηρημένων, των κοινωνικών και των ηθικών εννοιών μέσω μιας στέρεης δραματικής εμπειρίας»* (Norman, 1981, όπως αναφέρεται στον Bolton, 1985)

Σύμφωνα με τη Dorothy Heathcote (1983), μια σημαντική αξία της χρησιμοποίησης του δράματος στην τάξη είναι ότι *«σε αυτό το προστατευμένο κέλυφος η πολυπλοκότητα της ζωής αφαιρείται προσωρινά, έτσι ώστε τα παιδιά όχι μόνο μπορούν να μάθουν και να εξερευνήσουν, αλλά και να χαρούν επίσης».*

Η Heathcote υπογραμμίζει επίσης ότι το *δράμα* ενθαρρύνει το ζωντανέμα πολλών διαφορετικών κοινωνικών ρόλων και ενεργοποιεί πολλά επίπεδα, μορφές και χρήσεις της γλώσσας. Η γλώσσα είναι εργαλείο επικοινωνίας και η Heathcote την τοποθετεί στο κέντρο του εκπαιδευτικού συστήματος σημειώνοντας τη σπουδαιότητα της επικοινωνίας.

Άλλοι ερευνητές και θεωρητικοί επίσης, εντοπίζουν πολλά οφέλη στη χρησιμοποίηση του δράματος στην τάξη. Οι δραματικές τεχνικές στη διδασκαλία της λογοτεχνίας, σύμφωνα με τον James Hoetker (1969), αυξάνουν τη δημιουργικότητα, ευαισθησία, πρωτοτυπία, άνεση, ευελιξία, συναισθηματική σταθερότητα, συνεργασία και εξέταση των ηθικών τοποθετήσεων ενώ αναπτύσσουν τις επικοινωνιακές δεξιότητες και την εκτίμηση για τη λογοτεχνία. Ο Hoetker περιγράφει το δράμα στην τάξη ως μέθοδο καλύτερης προσαρμογής μαθητών κιναισθητικού και οπτικού τύπου, ανάπτυξης κριτικής σχέψης και παραγωγής αισθητικών εμπειριών μέσω της λογοτεχνίας.

Το μεγαλύτερο μέρος της έρευνας για το δράμα στην τάξη έχει γίνει για τα παιδιά του Δημοτικού σχολείου έχει βρεθεί ότι βελτιώνει την ανάγνωση, το γράψιμο, την αυτογνωσία και τη στάση των μαθητών απέντι στους άλλους (Pellegrini & Galda, 1982. Gourgey, 1984. Wagner, 1987). Στην έρευνά της με μαθητές γυμνασίου, η Renee Clift (1983) διαπίστωσε ότι μαθητές στους οποίους χρησιμοποιήθηκαν δραματικές τεχνικές είχαν καλές επιδόσεις όπως και οι μαθητές των καθιερωμένων παραδόσεων, συζητήσεων ή άλλων “καθιστών” μεθόδων. Επιπλέον όμως, είχαν υψηλότερου επιπέδου σκέψη σε περισσότερες περιπτώσεις, συναισθηματική σύνδεση με το θέμα, μειωμένη ανησυχία και λιγότερη -άσχετη προς το θέμα σκέψη από μαθητές του μη δραματικού τρόπου.

ΟΦΕΛΗ ΜΕ ΠΟΙΚΙΛΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Το δράμα στην τάξη έχει πολλές εφαρμογές. Η Dorothy Heathcote (1985), λέει ότι κι ο δάσκαλος μπορεί να παίξει ένα ρόλο και εφαρμόζει για την ίδια και τους μαθητές της τον “μανδύα του ειδικού”. Ένα παιχνίδι ρόλων, όπου ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές μπορούν να υιοθετήσουν τις θέσεις και τη γλώσσα σύγχρονων επιστημόνων που εξερευνούν μια κοινότητα της εποχής του χαλκού ή γίνονται μοναχοί που βρίσκουν ένα αρχαίο χειρόγραφο και πρέπει να αποφασίσουν τι πρέπει να γίνει με αυτό.

Εάν οι μαθητές γίνονται το συμβούλιο της πόλης στον “Pied Piper” (Tarlinton, 1985) ή ανώτεροι κυβερνητικοί υπάλληλοι στο “Never Cry Wolf” του Farley Mowat (Barker, 1988) ή αντιπρόσωποι της εκδοτικής βιομηχανίας (Martin, 1982), ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές κατασκευάζουν σε συνεργασία το φανταστικό κόσμο τους. Η βαθμιαία κατασκευή κι η εξερεύνηση αυτού του κόσμου οδηγούν σε καλύτερη και πιο προσωπική κατανόηση των κεντρικών ζητημάτων της μελέτης.

Ο αυτοσχεδιασμός λαμβάνει πολλές χρήσιμες μορφές εκτός από το παιχνίδι των ρόλων. Βιβλία για το θέατρο όπως το κλασικό “Αυτοσχεδιασμός για το θέατρο” της Viola Spolin (1963) παρέχουν πληθώρα δραστηριοτήτων, αλλά επιτυχέστεροι αυτοσχεδιασμοί είναι εκείνοι που προέρχονται απ’το προς μελέτη θέμα. Παραδείγματος χάριν, η τάξη της Catherine Hrybyk (1983) αυτοσχεδίασε μια δίκη της Νόρας από το «Κουκλόσπιτο» του Ίψεν.

Μια τεχνική χρήσιμη στην τάξη είναι κι αυτή της θατρικής ανάγνωσης.

Η δραματική δραστηριότητα είναι ένας χρήσιμος τρόπος να ξεκινήσει ένα κομμάτι λογοτεχνίας ή να γεννηθούν ιδέες για γράψιμο. Το δράμα ενθαρρύνει τους μαθητές να ερευνήσουν, να διευκρινίσουν και να διαμορφώσουν συναισθήματα, τοποθετήσεις και ιδέες. Επειδή απαιτεί οι μαθητές να οργανώσουν, να συνθέσουν και να αρθρώσουν τις ιδέες τους, είναι μια άριστη ευκαιρία για συλλογισμούς και αξιολόγηση στο κλείσιμο ενός κεφαλαίου μελέτης.

Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΠΑΙΖΕΙ ΡΟΛΟ ΒΟΗΘΟΥ

Στη χρησιμοποίηση του δράματος στην τάξη, ο εκπαιδευτικός γίνεται ένας βοηθός και όχι μια αυθεντία ή πηγή γνώσης. Ο Hoetker (1969) προειδοποιεί ότι *«ο εκπαιδευτικός που επιβάλλει πολύ συχνά την εξουσία του ή που αντιλαμβάνεται το δράμα σαν μια επαγωγική μέθοδο για να φτάσουμε σε προδιαγεγραμμένη απάντηση, φθείρει την αξία της ανάπτυξης από αυτό και ενδεχομένως την εκπαιδευτική αξία του»*.

Το δράμα στην τάξη είναι χρησιμότερο σε θέματα όπου δεν υπάρχει μία μόνο σωστή απάντηση ή ερμηνεία κι όταν η απόκλιση είναι πιο ενδιαφέρουσα απ’ τη συμμόρφωση. Ο Douglas Barnes (1968) λέει πως *«η εκπαίδευση πρέπει να προσπαθήσει όχι για την αποδοχή μιας φωνής, αλλά για την ενεργό εξερεύνηση πολλών φωνών»*.

Σαν συνεργάτης και οδηγός, ο εκπαιδευτικός θέτει το θέμα και βάζει σε κίνηση τα πράγματα, αλλά οι επιλογές των μαθητών καθορίζουν τη πορεία που θα πάρει το μάθημα. Ο εκπαιδευτικός ενθαρρύνει τους μαθητές να πάρουν τη σημαντικότερη ευθύνη, να δώσουν νόημα στις διδασκόμενες έννοιες και να τις μεταδώσουν μέσω της δράσης, της χειρονομίας και του διαλόγου. Η Heathcote (1983) λέει ότι ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές κάνουν μαζί ένα ταξίδι σε νέο έδαφος. Η Cecily O’Neill (1985) γράφει, *«ο δραματικός κόσμος του εκπαιδευτικού δράματος είναι*

πολυτιμότερος τόσο εκπαιδευτικά όσο κι αισθητικά όταν η δημιουργία του μοιράζεται κι οι έννοιές του είναι συζητήσιμες».

Οι ειδικοί συμβουλεύουν τους ενδιαφερόμενους εκπαιδευτικούς να αρχίσουν με την επινόηση σύντομων δραστηριοτήτων, να χρησιμοποιήσουν γνωστές θεματικές ενότητες και να αντισταθούν σε βιαστικές κρίσεις. Ο Hoetker (1969) προειδοποιεί ότι «η ανάπτυξη μέσω του δράματος είναι μια βαθμιαία, συσσωρευτική διαδικασία με αβέβαιο χρονοδιάγραμμα, ειδικά εάν το δράμα είναι μόνο μια περιστασιακή δραστηριότητα». Εντούτοις, με την πρακτική, οι εκπαιδευτικοί θ' ανακαλύψουν ότι η χρήση τεχνικών δράματος στην τάξη είναι ζωτικής σημασίας μέθοδος διδασκαλίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΠΗΓΕΣ

- Applebee, Arthur N. *Contexts for Learning to Write: Studies of Secondary School Instruction*. Norwood, New Jersey: Ablex, 1984. [ED 265 558]
- Barker, Andrew P. "Bringing drama into the teaching of non-dramatic literature: A report on classroom research in role-playing". *The Leaflet* (New England Association of Teachers of English), 87 (2), Spring 1988.
- Bolton, Gavin. "Changes in thinking about drama in education". *Theory into practice* 24(3). Summer 1985.
- Clift, Renee. "High school students' responses to dramatic enactment," *Journal of Classroom Interaction*, 21 (1), Winter 1985.
- Combs, Charles E. "Theatre and drama in education: A laboratory for actual, virtual or vicarious experience". *Youth Theatre Journal*, 2 (3), Winter 1988.
- Goodlad, John I. *A Place Called School: Prospects for the Future*. New York: McGraw Hill, 1984. [ED 236 137]
- Gourgey, Annette F. "The impact of an improvisational dramatics program on school attitude and achievement". 1984. [ED 244 245]
- Heathcote, Dorothy, and Herbert, Phyl. "A drama of learning: Mantle of the expert", *Theory Into Practice*, 24 (3), Summer 1985.
- Heathcote, Dorothy. "Learning, knowing, and languaging in drama: an interview with Dorothy Heathcote", *Language Arts*, 60 (6), September 1983.
- Hoetker, James. *Dramatics and the Teaching of Literature*, Champaign, Illinois: National Council of Teachers of English/ ERIC Clearinghouse on the Teaching of English, 1969. [ED 028 165]
- Hrybyk, Catherine R. "Nora Helmer on trial", *English Journal*, 72 (3), March 1983.
- Martin, June. "Curriculum as transmitter of socioeconomic and political values: Case study of a middle school writing project". 1982. [ED 220 359]
- O'Neill, Cecily. "Imagined worlds in theatre and drama" *Theory Into Practice*, 24(3), Summer 1985.
- Pellegrini, A. D., and Galda, L. "The effects of thematic fantasy play training on the development of children's story comprehension", *American Educational Research Journal*, 19, 1982.
- Robbins, Bruce. *Creative Dramatics in the Language Arts Classroom*. [1988] ERIC Digest. [ED297402] http://www.ed.gov/databases/ERIC_Digests/ed297402.html
- Spolin, Viola. *Improvisation for the Theater*, Evanston, Illinois: Northwestern University Press, 1963.
- Tarlington, Carole. "Dear Mr. Piper/ Using drama to create context for children's writing", *Theory Into Practice*, 24 (3), Summer 1985.
- Wagner, Betty Jane. "Elevating the written word through the spoken: Dorothy Heathcote and a group of 9- to 13-year-olds as monks", *Theory Into Practice*, 24 (3), Summer 1985.
- Wagner, Betty Jane. "The effect of role playing on the written persuasion of fourth and eighth graders". 1987. [ED 285 155]